

Postmodern Bir Hades Olarak Friedrich von Hayek: Yer Üstü Kolektif Şiddetine Karşı Olmak

Oğuzhan Yer
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Parma Üniversitesi
e265526@metu.edu.tr

Giriş

Yunan mitolojisi, bir çeşit çoğulculuğa sahiptir. Bu, diğerlerinde var olan birbirine zıt şeylerden oluşan yani zevk yada acıdan oluşan ölüm sonrası muameleden farklı olarak sıkıntıyı içeren bir mit anlayışıdır. Yer altının tanrısı Hades (Dis, Orcus ya da Plüto), yanlarına gelenlere limonata ikram etmez yada onları kırbaçlayıp terleyince 5 yeraltı nehrinden birinde yıkanmaya gitmez. Hades'in yanı sıkılmak içindir, onun yanında yalnızca sıkılır. Hades, 3. seçeneklerin ve birbirine zıt olmak zorunda olmayan seçeneklerin olduğunun sembolik ifadesi olarak yorumlanabilir. Nitekim birey, sıkılıyorsa zevk almak ve acı çekmekten farklı bir şey yapıyordur. Dolayısıyla Hades, farklı bir şeyin tanrısı ve sembolüdür. Friedrich von Hayek'in öncülüğünde 1930'larda kimsenin pek aklıma gelmeyen liberalizmin kör ve gerici sağ ve sol politik kanada alternatif olduğunun hatırlatılması, buna benzer bir durum olduğu için Platon'un Devlet'indeki Atinalı Yabancı'nın teklif ettiği gibi mitolojik ve aynı zamanda alegorik bir başlık kullanılarak samimi ve didaktik olmak istenmiştir. Friedrich von Hayek'in devlet gücünün sınırlandırılması için sarf ettiği çaba ve düşünsel meselelere yaptığı katkılar bu makalenin motivasyonudur.

Biliyoruz ki Friedrich von Hayek, yaptığı çalışmalarla devlet gücünü sınırlandırma düşüncesinin 20. yüzyıldaki en büyük şahsiyetlerinden biri olarak David Hume'un düşüncelerinden kaçınılmaz olarak etkilenmiş ve onun klasik liberalizmin esas kurucusu olduğu görüşünü benimsemiştir. Sir Isaac Newton'ın kalkülüsü icat edip fizikte yaptığı işin (o zamanlar bilim insanı kelimesi kullanılmamakla beraber bilim insanı (*scientist*) kelimesi tarihçi ve bilim filozofu William Whewell tarafından bulunmuştur) yarattığı etkinin muazzam olduğundan bahsetmeye gerek bile yoktur. Bu etki yalnızca doğa bilimleri (o zamanlar doğa bilimleri için İngilizce'de *natural philosophy* kullanılıyordu) ile sınırlı kalmamıştır. Doğa bilimlerindeki bu dev etki elbette filozofların ilgilerini bunu sosyal bilimlere uygulamak amacıyla çekmiştir. David Hume, böyle bir şeyin yani matematiksel olarak toplum yönetiminin, toplum mühendisliğinin akıllıca bir şey olduğuna kanaat

getirmemiştir. David Hume, matematikte bir sonuca giderken doğru sonuca ulaşabilmek için her şeyi eksiksiz bir şekilde düşünmememiz gerektiğini yani hiçbir şeyi atlamamamız gerektiğini ifade etmiştir. Matematik yaparken o her şeyin ne olduğunu bulmalı ve o her şeyi hesaba katmalıyız. Bunu sosyal bilimlerle kıyasladığımızda muadilini bulamamaktayız çünkü neyden bahsedildiğinin bile bir varsayım olabileceği bir alandayız. Elbette kavramların kesin tanımları vardır ve onları doğru kullanan kişiler olacaktır ancak ne olursa olsun bu sosyal bilimlerin yapısını ve sosyal bilimleri ilgilendiren meseleleri matematikle kurmaya ve modellemeye kalkmaya cesaret etmeye yetmez. Friedrich von Hayek de doğa bilimlerinin metodlarının insanı içeren sosyal bilimlere uygulanmaya kalkılmasını hata olarak düşünmektedir.

Bireylerden oluşan toplum kaotik bir yapıya sahiptir; bireyler başlı başına bir amaçtır ve yöneticilerin bu kaotik yapıyı anlaması mümkün değildir. Müdahale bireyin amaçlarını başkalarının amaçlarına göre belirlemesi gibi absürt şeylere sebebiyet verecektir ve bu da bireyi kaçınılmaz olarak amaç olmaktan çıkarıp bir araç haline getirecektir. Liberal bir filozof yoktur ki böyle özgürlüğün olmadığı dolayısıyla beraberinde bireyin doğal istekleri olan mutluluğun, huzurun, adaletin ve barışın söz edilemeyeceği eğreti bir durumu savunsun ve insan haysiyetine yakıştırsın. Tüm bunların yani gayet açık bir kendindenlik ve bireyin özgürlüğünün tarihinin bireylerden oluşmakta olan toplumları bir makine gibi yönetmeye kalkan dolayısıyla haddini bilmeyen baskıcı yöneticiler ya da devlet fetişistleri tarafından anlaşılması icap etmektedir. Nitekim Friedrich von Hayek, vaktini bu amaçla doldurmuş bir filozof olarak kolektif akılsızlıkları savurarak kolektivistlerin evcil beyinlerine onların gericiликlerini insanlara göstererek rahatsızlık vermiştir.

Federal Olmak ya da Federal Olmamak

19. yüzyıl romantizmine geri mi döndük? 2 Dünya savaşına sebep olmuş 19. yüzyıl romantizmi, bugünlerde devam etmekte olan Ukrayna-Rusya ve İsrail-Hamas savaşları ile kendini yeniden göstermiştir. Romantizm, akıl dışı bir şey olarak kendini tekrar etmiştir ama Homeros'un Peleponnesos Savaşları'nı anlatırken ifade ettiğini unutmamalıyız: cehalet cüreti, muhakeme tereddütü besler. Duygusalılık, kolektif yapıyı savunanlar için isabetli bir sıfattır. Romantizmin getirdiği yalnızca duygulardır, duygularla düşünceler aynı şey değildirler ve aynı şey sanılırlarsa düşüncenin ayırt edici akılsal ve mantıksal özelliği trajikomik bir şekilde ortadan kaybolacaktır. Romantizmle kurulan dünyalardan eğer o romantiklerden değilseniz pek bir şey bekleyemezsiniz.

Günümüzün savaşları (ve elbette daha öncekiler) bireyin haysiyetinin teminatı olan liberal ilkeleri hiçe saymaktadır. Savaşın bireyin üzerindeki yıkıcı, sersemletici vb. olumsuz etkileri bulunmaktadır. Uzlaşmacı yaklaşımın olmadığı bir ortamda birey nasıl özgürleşebilir? Kolektif yaklaşımlar başka topluluklar tarafından benimsenmediğinde cemaatleri, kabileleri zaman zaman karşıya karşıya getirir ve sonrasında olacaklarla sanki ilkel bir şey daha da ilkelleşir. Herkesin kabul edebileceği bir temele bağlanmayıp yalnız bir kişinin kendi saf

(ve düşünceli!) kanısına dayanmayan yani Friedrich von Hayek'ten anladığımız gibi ilkeleri bir defaya mahsus olarak ortaya konmuş değil evrensel olan bir bütünlüğün tutarlılığıdır aradığımız şey. Friedrich von Hayek, neden bu düşüncelerin dogma olamayacağı konusunda entelektüel ihtiyacı gidermiştir.

Bireyler, kolektif bir düzen içinde bireyin haysiyetine uygun tek düzen olan kendinden düzeni tecrübe edemeyeceklerdir. Sosyal ve siyasi düzen ancak özgürlükleri korumak için sınırlanmış bir devletin bireyleriyle kurulabilir. Bireyler, yapay olarak adaleti yaratırlar ve esasında adaletle özgürlük aynı şey olmadıkları gibi böyle sanıldığı da olmuştur. Özgürlük kavramı çeşitli kültürler tarafından çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Örneğin özgürlük adil olmak gibi görülmüştür. Özgürlüğü adil olmak olarak görmek kolektif bir bakışın geleneğidir ve adil olanın ne olduğu da bu cemaatin görüşüyle belirlenir. Rousseau'nun öncülük ettiği etatist özgürlük de özgürlüğü güç ile bir arada yorumlayan bir görüştür. Özgürlük kavramını başka kavramlarla ele alarak yorumlama işi esas itibarıyla onu kavramada ve açıklamada ki aciziyetin göstergesidir. Ayrıca şunu da belirtmeli ki özgürlüğe ve diğer kavramlara keyfe keder anlam yüklemek o kavramlara onları elimizden alanlardan daha büyük bir hakaret etmektir.

Çoğulculuk, barış ve özgürlük kavramlarını anlayabilmek ve onların üzerlerinde düşünebilmek için hukuk, felsefe ve siyaset bilimini içeren disiplinlerarası arası bir araştırma yapmanın ve bu yapılan araştırmanın anlaşılabilir olmasının gerekli olduğu ortadadır. Eğer bu makaleye alternatif bir başlık seçmem gerekseydi bu üç kavramında uzlaşmacı yaklaşımdan etkilendiği gerçeğiyle "Federal Olmak ya da Federal Olmamak" isabetli bir başlık olurdu. Şu sebeptendir ki federal olmanın her üç kavramla da kaçınılmaz ve vazgeçilmez bir kontrol ilişkisi bulunmaktadır. Öyle ki Friedrich von Hayek'in de dikkatini çeken federasyon olmanın, liberal ilkelere bağlılığı temsil ettiğini düşünebiliriz. Sanki çoğulculuk, kendi içinde barışı ve özgürlüğü barındırması gereken temel hakların güvencesi bir banka ve federasyon olmak, bu bankanın içinde bulunduğu rekabetçi piyasanın kendisidir. Federasyon olmanın en önemli yanının belkide hem çoğulculuk arayışımız hem barışın mümkün olduğunca sürdürülmesi hem de özgürlükten taviz vermemek için akıllardan çıkmaması gereken hoşgörünün temellerinin atılabilecek en uygun yapı olmasıdır. Hoşgörüden anladığımız şey aslında bu üç kavramdan anladığımız şeyleri de belirlemektedir. Hoşgörünün anlaşılması, oldukça belirleyicidir ve hoşgörü; romantizmden uzak, gerçekçi ve rasyonel bir olgudur. Friedrich von Hayek liberalizmin dogma hâline gelemeyeceğinde ilkelerinin bir defaya mahsus olamayacağından bahsederken de ilkelerin deyimi yerindeyse akışkanlığındaki yani evrenselliğindeki hoşgörünün rolünü, görmemek elde değildir. Hoşgörünün olmadığı bir insan topluluğunda sosyal düzen kronik krizlerle sonuçlanmaktadır. Günümüz savaşlarına buradan yaklaşmamız icap etmektedir. Hoşgörünün pozitif ayrımcılığı yaşanabilmesi için de elzem olduğu ortadadır. "Niçin pozitif ayrımcılığı isteyen feministlerin bunu elde edebilmesi bencil bireyin işine gelmesinki?" diye sorulması anlamlı olacaktır. Pozitif ayrımcılığı talep özgürlüğü, beraberinde kaçınılmaz olarak karşı taraftan hoşgörü talebini getirmektedir.

Hem sağ hem de sol politik cehanın zaman zaman bireylerin özel hayatına ve özel hayatını şekillendiren özelliklerine çeşitli sebeplerden müdahil oldukları gayet iyi bir şekilde bilinmektedir. Bu müdahil olmanın arkasında sağ cenahta

sahip olduklarını koruma, değişimi reddetme ve olduğunu varsaydığı şeyi olmaya mümkün olduğunca konforlu bir şekilde devam etme isteği yatarken sol cenahta çoğulculuğu muhafaza edip demokratik olduklarını kanıtlamaya soyunulurken gösterilen irrasyonel tutum yatmaktadır. Sol cenahta özellikle son yıllarda bireyin özel hayatını belirleyen özelliklerin politikleştirilmesi, o bireylerin haklarını korumak yerine onları rencide etmektedir. Kolektif şiddetin aracı olan temel hak ve özgürlükler; yarattığı samimi olmayan, irrasyonel politikalarla liberal ilkerelere karşı başlı başına bir canavar hâline gelmektedir. Bireyin temel hak ve özgürlüklerine Türkiye özelinde bakıldığında Türk makamları tarafından işlenen işkence, kaçırma vb. insan hakları ihlallerini raporlamak ve duyurmak için merkezi Cenevre’de bulunan yasal olarak bağlayıcı olmayan ancak hükmü yüksek ahlaki otoriteye sahip olduğu ifade edilen *Turkey Tribunal* kurulmuştur. Türkiye Büyükelçilięi, şaşırılmayacak bir şekilde *Turkey Tribunal*’ın bir mahkemesinin iptali için Birleşmiş Milletler ve İsviçre makamlarına talepte bulunmuştur (www.turkeytribunal.org). RSF World Press Freedom 2023 yılı indeksine göre Türkiye 180 ülke arasından 165. sırada bulunarak basın özgürlüğünde çok ciddi sıkıntıları bulunan ülkeler arasında yer almıştır (www.rsf.org). Vazgeçilmez olan iletişim için kuşkusuz basma ve yayma özgürlüğü olmak zorundadır eğer bu özgürlük totaliter soytarılıklarla engelleniyorsa aslında her çeşit özgürlüğe ve çoğulculuğa da saygı duyulmuyor demektir.

Söylevler ve Liberal Tarih

Demokrasinin bireye varsayılan faydasını anlamak için bireyin ekonomik ve kişisel özgürlüğünün sağlanması yoluyla çoğulculuk-özgürlük kavramları arasındaki ilişkiyi ciddi ve gerçekçi bir şekilde ele almak devlet gücünün nasıl kullanılacağı ve nasıl kullanılması gerektiği hususunda önemlidir. Karl Popper’ya göre demokrasinin azınlıkların şiddete başvurmadan iktidar olabilme şansını barındırması gerekir. Buna objektif düşünebilen hiç kimse itiraz etmeyecektir. Çoğunluğun gücünün sınırlandırılması, sınırsız gücün önüne geçmek, demokrasinin çoğunluğun zorbalığı hâline gelmemesi ve zorbalığın da iktidar olma metodu hâline gelmemesi için gereklidir. Demokrasinin çoğunluğun sınırlanmamış gücü olmaması gerektiğini düşünen Friedrich von Hayek, çoğunluğun gücünün de sınırlandırıldığı bir hükümet sistemini demarşı olarak ifade etmiştir.

Bencilliğin kötü bir şey olduğunun öğretilmesinin totalitarizmin eseri olduğu görülmektedir. Bencilliğin kötü bir şey olduğunu öğreterek kendi çıkarlarına araç bulmak, bireyi işlerine geldiği gibi kullanmak, toplumu makine gibi yönetmek istemektedirler. Oysa birey, doğal olarak bencildir ve birey, hiç şüphesiz bencil olmalıdır. Bireyin bencilliği, toplumun ve hatta toplumların işine gelmektedir. Döneklik de tıpkı bencilik gibi bireyin doğal bir tutumudur. Her liberali ilgilendirecek ”Özgürlük neden dogmatik değildir?” sorusunun cevabı da buradan gelmektedir: özgürlük bireye hem hata yapabileceği hem de hata yaptığında hatasından dönebileceği bir alan yaratmaktadır.

Muhafazakarlığın kendi içinde tutarsız bir kavram olması hiç kuşkusuz neden bir muhafazakarın bir eş cinsel yada biseksüel erkeğin tiner kokan bir penisi

gırtlığına kadar almak istemesini onu darbetme sebebi olarak görmesiyle gayet tatmin edici bir şekilde anlaşılabilir. Onlar olduklarını varsaydıkları şeyle sürekli düşünsel, ekonomik ve sosyal bir evrimin varlığında değişime karşı gelerek ebediyete kadar kalamazlar. Nitekim düşünsel, ekonomik ve sosyal değişim(ler), tamamen politik rızayla gerçekleşmemektedir. Bu konularda felsefi, ekonomik ve bilimin diğer dallarındaki gelişmeler bize esas ihtiyacımız olan bilgiyi sağlamaktadırlar. Muhafazakar kesimin gözdesi ahlak kavramı da kollektif çıkarlarla yaratılmış, bireyin haysiyetiyle zıt ilişkili felsefi bir anomaliden fazlası değildir. Düşüncesi kamulaşmış zihniyet, ancak totalitarizmin tahammülfersa hâle gelen saçmalıklarından ve turfa bir gerçeklikten ibaret olmaktadır.

Bilgiyi ilgilendiren meselelerde çoğulculuğun anlaşılmasında rahatsız edici de olsa pek yaygın olan bir durumdur. Bunu açıklamak için bir örnek, bir mantara farklı köylerde birbirinden farklı isimler verilmesi durumunun yani bir dil bütünlüğünün oluşmamasının çoğulculuk zannedilmesidir. Elbette dilin içinde bir çeşitlilik oluşması olağandır ancak bu farklı köylerdeki insanlar birbirleriyle o mantar hakkında anlaşamıyorlarsa bu durum, kesinlikle (en azından dil bakımından) bir problem yaratmaktadır. Bilgi, post-postmodern yaşamlarda alınmakta olan kararlarda artık daha az etkili bir olgu olmuştur. İktidarda kimin bulunacağına tamamıyla bilginin karar verdiği de söylenemez. Bayağı kitleler, artarak kucaklarlar demokrasilerini böylece. İnsanlara doğru bildiğini anlatan ve onları doğruya yönlendiren hatta zorlayan Aristoteles yaşıyor olsaydı bundan hiç memnun olmayacaktı.

İnsanların kendi tarihlerini yarattıkları bu postmodern ya da post-postmodern dönemde postmodern teriminin neyi ifade ettiğinde bir konsensüs dahi oluşmamış olmasıyla aslında bireyin kendi tarihini yaratma durumunun aklımızda olumlu düşünceler yaratmasını bekleyemeyiz. İnsanların böyle irrasyonel tavırlarının birçok iktidarın demokrasiyle belirlendiği günümüz Dünyasında devlet gücünün nasıl kullanılmış olduğu ve dahası günün birinde nasıl kullanılmaya başlayacağı hususunda elbette belirleyici bir etkisi vardır. Bununla beraber bireyin kendi kafatasının içinde sınırsız güçle gerçeklikten kopuk yani romantik özgür bir tarih anlayışı yaratması olgusuyla karşı karşıyayız. İşte bilginin post-postmodern yaşamlarda seçime bağlı olması böyle rezillikleri doğurmaktadır. Tarih totaliter sapkınların elinde onların aracı hâline gelince o totaliter sapkınların anladıkları şeyi anlamaya başlarız. Tarih esasında anlamayı anlamaktır ve objektif olmadığında kolektivizmin aracı olacaktır. Bilgi, ancak düşünmeyi öğrenmiş akılların aracı olabileceğinden özgür bireye kendi pestenkerani anlamlarının kölesi yapmak amacıyla neyi düşüneceğini öğretmeye kalkışmak ayımaştır.

Bireyin bencilliği ve bencilliğin beraberinde getirdiği çalışkanlığı ve üretimini, totaliter soytarların dayattığı ahlak vb. düzmeceleri reddetmesini veya reddetmemesini sivil toplumla desteklemek gerekir. Sivil toplum, sosyal düzende ihtiyacımız olan liberal ilkelerin yaratılabileceği bir ortam için bireyi ele alarak kurulmalıdır. Devlet gücünün sınırlandırılması için ciddi bir sivil topluma ihtiyaç kuşkusuzda olsa bunu yapay bir şekilde gerçekleştirmeye kalkmamalıyız. Cemaatler, kabileler vb. insan toplulukları kendi anlamlarını başkalarına empoze etmeye kalktıklarında evrensel olmadıkları için kolayca başkalarıyla çatışabileceklerinden

sivil toplum onlarla oluşmamalıdır. Sivil toplum; dinî, etnik, cinsel, kültürel kimliklerin farkındalığını arttıracaktır, bireysel özgürlüklerin ve toplumsal barışın yolunun açılmasında yol alınmasına katkı sağlayacaktır. Sivil toplum, politikleştirilmiş transseksüelliğin, transseksüel ideolojinin totaliter zihinlere hizmet etme zorunluluğu olmadığını da birçok kişiye ulaştırabilir.

Kendi çıkarları peşinde koşma özgürlüğünü hukuk ile reel hâle getirmiş medeni şahsiyetler sivil toplum kuruluşlarıyla cemiyete katkıda bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, ciddi dolayısıyla gerçek cemiyetin unsurları olarak doğal bir şekilde oluşmaktadırlar ve bu aynı çıkarların biraraya getirdiği şahsiyetlerin doğal oluşumuna müdahale edilmemelidir. Ortak çıkarları sürdürebilme ve yayma özgürlüğü, bireyin her zaman çıkarına olan faydalı işlerdir.

Liberland

Somut bir örnek olarak ele alabileceğimiz geçtiğimiz yıllarda Hırvatistan ile Sırbistan arasında Gornja Siga denilen 1991’de Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin dağılımından sonra ne Hırvatistan’ın ne de Sırbistan’ın sahip çıkmadığı toprakta kurulmuş olan Liberland (*Free Republic of Liberland*) hakkında çeşitli bilgilere yer verip liberal değerler üzerinden analizine yer vermek faydalı olacaktır. Hırvatistan ile Sırbistan arasında kalan bağımsız bölgede 2015 yılında bir devlet kurulmuştur. Devletin resmî ismi Liberland Özgür Cumhuriyetidir. Kurulduktan kısa bir süre sonra Dünyanın çeşitli yerlerinden birçok vatandaşlık başvurusu almıştır. $7km^2$ ’lik Liberland, Tuna Nehrinde ve kıyısında özgürlüğün temsil edidiği toprakları temsil etmektedir.

Figure 1: Liberland’ın haritası (<https://liberland.org>).

Vatikan ve Monako’dan sonra üçüncü en küçük ülkenin çeşitli sıkıntılar yaşamış kurucusu, Vít Jedlička; para birimi, kripto para olan Liberland Merit; mottosu: *To live and let live* (yaşamak ve yaşatmak); resmî dili İngilizcedir. Liberland’in beklenileceği üzere herhangi bir resmi dini yoktur. Bu da ülkedeki din özgürlüğünün doğrudan göstergesidir.

Liberland, kendi hükümeti ve kendi popülasyonu ile oluşmuş bir devlettir. Devlet, blokzincir üzerinde yürütülen doğrudan demokrasi öğeleriyle cumhuriyet hükümet

biçimini benimsemiştir. Belkide Liberland, zamanında cemaatleri tehdit ederek çıkar sağlama amacıyla organize olan bir grup serseriden evrimleşen ve hâlâ kronik sorunların adresi olan devletin günümüzde kişisel ve ekonomik özgürlükler için kısıtlanmasıyla en az kötü hâlini oluşturmaktadır. Aklımdan geçirmeden edemiyorum Friedrich von Hayek'in ve düşünce dünyamı yaratan diğer filozofların böyle bir ülke hakkında neler düşüneceğini.

Figure 2: Vít Jedlička, Gusi Barış Ödülü'nün töreninde alkışlanıyor (<https://liberland.org>).

Jedlička, Asya Nobel Barış Ödülü olarak anılan Gusi Barış Ödülü'nün sahibi olarak Liberland'ın ilkelerinin sahnedeki temsilcisi olmuştur. Vít Jedlička, ödülü aldıktan sonra şunları ifade etmiştir: *"Receiving the Gusi Peace Prize is not only a personal honour but a testament to our collective efforts in Liberland to build a society based on freedom and voluntary exchange. This award strengthens our resolve to continue working towards a world where liberty and peace prevail."* ("Bu ödülü almak yalnızca kişisel bir şereften ibaret değildir aynı zamanda Liberland'de gönüllü değişim ve özgürlük üzerine kurulmuş bir cemiyet inşa etmek için kolektif çabalarımızın göstergesidir. Bu ödül özgürlüğün ve barışın olduğu bir Dünyaya doğru çalışmaya devam etme kararımızı güçlendiriyor.")

Liberland'ın önümüzde nasıl evrimleşeceği merak uyandırmaktadır. Klasik liberal düşüncenin Liberland üzerinde ne sonuçlar doğuracağı ve aynı zamanda Liberland'ın da klasik liberal düşüncede nasıl bir etki yapacağı özenle incelenmesi gereken konulardır. Bütün bu olumlu gelişmeler bizlerin mutluluğunu tazeliyor, beklentilerini besliyor olsa da ne Liberland için ne de alt-Liberland(lar) için bir ideal gözüyle bakmamalıyız. İdealler gerçekten özgür bir ortamda kolektif şiddetin uygulayıcı hükmünü meydana getirirler. İdealin ne olduğu da

Ülkenin değerlendirilirken çevresindeki bölgelerde de bir ekonomik kalkınma yaratıp yaratmayacağı ve diğer ülkeler üzerindeki etkilerinin nasıl olacağına bakılması gerekmektedir. Acaba faşist hükümetlerin zamanla birer alternatif Liberland hâline evrilmesini görebilecek miyiz? Bu, kısa vadede mümkün gözükmese de paralel evrenlerden birinde çoktan oluşmuş bir olgudur. Eğer oluşmuşsa bahsettiğimiz şey, paralel evren(ler)de sosyal düzende bir çeşit anlaşma olan hoşgörülle yaratılmış özgürlüklerin, çoğulculuğun ve barışın toprağıdır. Paralel evrende değil ama bizim evrenimizde Vít

kolektivizmin emriyle belirlenir. Tanel Demirel Liberal Düşünce Topluluğunun 2023 yılındaki son seminerinde kendisine sorulan bir soruya yanıt verirken liberalizmin bir ideal olduğunu ve olayları o ideale göre değerlendirdiğimizi ifade etmiştir. Bu görüşün oldukça zararlı ve iyi düşünülmemiş olduğunu düşünüyorum. İdealler, kendilerine ulaşamayacak ya da kendilerini tekrarlama zahmetine katlanmayacak şeylerdir yani acizliğin temsilcisidirler. Oysa özgürlüğü barındıran bir ideoloji hiçbir şekilde acizliğin temsilcisi olamaz. Mistisizme giden dünyanın yani Platon'un dünyasının liberalizm gibi devlet gücünün nasıl kullanılacağını tarif eden bir şey yani ideoloji için belirleyici olmasını ciddiye alamayız.

Sonuç

Bir kol saatinin düzenli olmasının sebebi tüm sayıların olmasını varsaydığımız yerde olmaları mıdır? Yoksa onu oluşturmakta olan her bir parçanın sorunsuz kendi işlerini sürdürebiliyor olması mıdır? Kendi içinde özgür her parçanın sorunsuz bir şekilde çalıştığı bir makineden bahsediyoruz. Korkarım kol saatlerimizi birileri yönetiyor olsaydı zamana değil ama yönetilen saate olan güvenimiz ve yönetilen saatin bizim için işe yararlılığı azalır. Saatlerin yöneticisi keyfe keder değiştirmelerle her şeyi mahvetmekten başka ne iş yapabilir ki? Örneğin toplantılarımızın ne zaman yapılacağına saati bozan yönetici karar verecektir ve bu sözde düzenlemenin gereksizliğin kendisi olduğunu göstermektedir. Bu örnekte zaman ile yönetilen saat ikilisi analogi yapılarak birey ile toplum ikilisi olarak ele alınabilir.

Birey, özgür olmak zorunda da değildir yeter ki bunu istesin. Bununla birlikte aynı anda hem özgür hem de özgür olmamak da isteyebilir. Liberalizmin önemini 2'den fazla seçeneği temsil eden yer altı tanrısı Hades ile vurgulamamın sebebi budur. Dikkat edilmesi gereken bir diğer şey, özgürlük için kahramanlığın da gerekmediğidir. Bu, her şeyi daha da kötü yapabilir. Nitekim şarap bir süre sonra kendi şişesinde yıllanır. Sanki hepimiz şarap gibi kendi şişelerimizdeyizdir ve bir müdahale olmadıkça başkalarının kadehlerine akamayız. Herkesin farklı amaçlarını önceden kestirmeye kalkıp kahramanlık yaparak özgürlük talebini karşılamak mümkün değildir. Dolayısıyla sorulması gereken aslında neyin olmayacağıdır. Hiçbir doğal, kendinden sosyal düzen, kahramanlık gerektirmez. Kahramanlıklar, bozulmuş sosyal düzenin biraz daha bozulmasından ibarettir.

Uzlaşmacı yaklaşım ve negatif özgürlüğün getirisi olan çoğulculuğun bilinciyle federal yaklaşımın önemli olduğunu ifade etmiştim. Bireyin rahatı ve bu rahatın getirebileceği üretimin devamlı kılınması için federal yapıları incelemek ve onlardan sonuçlar çıkarmak oldukça eğlenceli ve anlamlıdır. Federasyon, gerçekten eğitilmiş bireylerle doğrudan çoğulculuk sağlayan, akıllıca yürütüldüğünde kendinden düzenin gözlemlenebileceği bir düzendir. Kendinden düzenin olmadığı aksi hâlde birey, eğer o ilkel toplumun çıkarlarına uygun hareket etmiyorsa toplum için bir hiç sayılıyor ama toplum, birey için her şey sayılıyor. Böyle akılsızlıklara, devlet fetişizmine, kolektif zorbalığa ve totaliter düzene karşı her entelektüel, ödevini yerine getirmelidir.

Bibliyografya

- 1-Liberalizm, Atilla Yayla
- 2-Aydınlanma, Modernlik ve Liberalizm, Mustafa Erdoğan
- 3-Klasik Liberalizm, Eamonn Butler
- 4-Özgür Toplum İlkeleri, Nigel Ashford
- 5-İnsan Zihni Üzerine Bir Araştırma, David Hume
- 6-Hayek, Eamonn Butler
- 7-Hayek'in Liberalizm Anlayışı, Atilla Yayla
- 8-Devlet, Platon
- 9-Genç Plinius'un Mektupları, Gaius Plinius Secundus
- 10-Transgender Ideology: A New Threat to Liberal Values, Marc Glendening
- 11-RSF 2023 World Press Freedom Index, www.rsf.org
- 12-Bernard Mandeville'in Arıların Masalı Adlı Eseri Hakkında Bir İnceleme, Recep Batu Günör
- 13-Büyük Fikirlerin Küçük Kitapları: Felsefe, Dr. Jeremy Stangroom
- 14-The Speech of the Liberland President Awarded the Gusi Peace Prize, Liberland Press Staff
- 15-Dictionary of Mythology, Bergen Evans
- 16-Özgürlük ve Devlet, Charles Rowley
- 17-Bilimsel Araştırmanın Mantığı, Karl Raimund Popper

Bu bibliyografyadaki sayılar herhangi bir önem sırası gözetmeksizin kullanılmıştır.